

ט איזע פגגדים חיבים בציצית ואיזה פטורים מציצית, וכו' ו' סעיפים:

א מנחות לט ויבר' נחמן, הרי"ף בהל"ק ויהרמב"ם שם ב שם בגמרא

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[ח] צמר רחלים. עבה"ט. וקבה בשלות יעב"ח ח"ב סי' לב: אם נתרם אמר אברהם בן
של ד"כ של קאטיו¹ בחוטי פשתן, מרר להטיל בו צמיצת של צמר, כמו שפטר
לתפר עורות התפודים בפשתן תחת מלבושו צמר א"כ שהחוט של קבוס וקח על
חוטי פשתן ומתקבר לבגד צמר. יקעת יל להחמיר בזה, שפא ישריך דחזק
פשתן תלוי ויסברו דשל פשתן כשר לצמיצת, עין בסוף סי' טו בהג"ה ולקמן סי' ס
שם בשם הר"ם מרוננבורק דאין לטילת זו תננה, ע"ש. ועין בהלקט ח"א סי'

פאָר הלכה

* **רחלים.** עין במשנה ברורה כמה שכתבנו או אילים, וכן כתבו כל החלוקים, וטעות סופר הוא בכאר היטב כמה שקכת דצמר אילים הוא פטור. ומה שכתבתי עוד במשנה ברורה דצמר רחל בת עז לא חשיב צמר קלל ואינו פטור אלא במינו, דין זה כתב הבית"יוסף, וצ"ח בכבורות דף יז בדברי חמדות שם. אמנם המעין בדברי הרמב"ם משמע מזה דמה שאמר פסול ליציאת הנינו גם כן, להכליל, ורואים הדברים ממדות מה שכתב דאטו אם הוא צבוע תכלת מקצת נוצר, על ילחות בפשיטות, הנינו דאבד כמה מעלת התכלת, ואם יאסרן לא ראי לא יוסי צמר לבן; ובאמת כך משמע לשון הגמרא, דשם צמר על-פל-פנים לא נאבד מזה. ומה שהביא עוד ממה שאמר כל המטיל תכלת וכו', אתמא, דכי משמש זה מכוון אנו לומר בכל מקום שנזכר תבת 'תכלת' ששפנה על סתם יציאת? אף באמת נזכר ליטב בדברי הבית"יוסף, דלכך אינו פטור צמר זה את שאר מינים, דגם על זה נזכר לאמר הקשאו דגמרא: מה פשטן שלא נשפנה את צמר שלא נשפנה; אף לפי זה יהיה יכול לטען את כבוד של צמר רחל בת רחל, כיצד דגם זה שם צמר עליו, וצריך עיון. אף לענין ראשית הנינו נראה דבדואי פטור צמר רחל בת עז, לפי מה דמסקינן בחז"ל דף קלה דבעינן שיהא ראוי לעמוד בו ולקשרו, ומסקינן בכבורות דאינו ראוי לעשות ממנו תכלת, ואסרן אינו ראוי לעשות לעשות ממנו האבנט. אף אסרן קשה למה מוקשה שם הגמרא: אלא ראשית הנינו רחל, וזה לא תהא דבר ר' ישמעאל וכו', דהך קשאי לא קאי שם אלא אעז בת דתלמי, יותר הנה לא מפקדן, דבראי ראוי לעשות תכלת מקנה תכלת, ופל הקשאי גם על רחל בת עז? ויש להאריך בזה, אף אין צורך מקומו. ובפשיטות, דהגמרא רצה להקשות אפלו למאי ולא ידע עדין מהמקורות דלפניו. ובפרי מגדים ראיתי בענינו דבר"פלא, שקכת בפשיטות דאפלו צמר רחל בת רחל אף שאביה היה פחיש גסרן מקרי צמר הנשפנה, ולא חשוב צמר אפלו למאן דאית לה איז ופושטין ולינת דהאב; וזה אנו מנין לו זה, ולדברי יונה גסרן קלא גדולה לענין כלאים. ולענין דעמי נראה ברור כהפלו, ואולי איה עטת סופר לו בדבריו, וראין לסמך על זה כלל לענין כלאים, בשם שדעת הגר"א ז"ל ביוה"דעה סימן דצ"ח דאפלו צמר רחל בת עז חשיב גסרן צמר אף שאין לוקח עליו, עין שם. ואם טרף צמר בשאר מינו, עין במשנה ברורה, וצ"ח בפרי מגדים שהתעורר על דברי הגמרא אברהם דמה שמשמע מדבריו בפשיטות דלעולם אולין בתר רבא בספר שני מינו, וזה אינו, דאם טרף שני מינו שאין דומין בשמן כלל, כגון צמר כס, משי, וזהו הדין צמר גמלים ע"ש פשטן וכתאי גונא, דכר בה במתקלמא שנינו לא אולין בה בתר רבא. ובאמת המעין בטור"ש לח"צ צריך יורה דעה סימן רצ"ח יראה להחליט דהדין עם הגמרא אברהם, שזה לשונו שם: מי שנחצר לו צמר ופשמים, ומוכריה מין אחר ומקצבו עמקן ומכשל אחד מהם; והביא שם הבית"יוסף דין זה עובדע הוא מהירושלמי, דאיתא שם: צמר ופשמים שטרפן, אסור; כיצד הוא עושה, מביא ליטרא צמר גמלים ומכשלן. ודבר דלפי פרושם הפנה הירושלמי הליטרא ועוד? הוא לבשל או הצמר לא הפשטן, כל מי שהוא קטן מהצמר גמלים על הצמר דוקא. ואברהם מציא בענין השם ביוה"דעה סימן רצ"ח דהואשיר אגרי שהביא גסרן בשם המשפ"ץ סי' כנרי: * אלא אלא ללשון. ואם לקח טרף צמר שאין בו שעור חיוב ותרפו לו חתיכה משאר מיני מלשנא ששורו, פטור מן התורה להמחבר, דדבר הנפר לא שיק בה בטול ברבא, אבל אם מינים, לכאורה אף להמחבר חזיב מן התורה, דדבר הנפר לא שיק בה בטול ברבא.

תרגום : 1 פתנה.

(א) פֿרייַמגֿדים וּשׁ״א: (ב) יִרְחֵה־דָּעָה רַצ״ת, ע״שׁ: (ג) מִזֶּכֶּה בְּתִיּוֹסֶף: (ד) מִגֵּן־אֲבָרָהָם וְאַרְצוֹת־הַחַיִּים, ע״שׁ: (ה) מִגֵּן־אֲבָרָהָם בְּסַעֲרֵי־קֶטֶן ד׳: ט״ז: (ו) אֵלֶּיָּה רֵבֶה וְאַרְצוֹת־הַחַיִּים: (ז) אֵלֶּיָּה רֵבֶה:

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן ז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

נמצא דאין אנו מקנמין המצוה בשלמותה, לא שרי לן כלאים⁽¹¹⁾.

(11) והלבוש ציצית העשויה מכלאים ואינו מכון למצוה, כתב הקובץ שעורים (כתובות אות רנ) שיש לחקור לדעת הסוברים שאיסור כלאים לא הותר בציצית אלא רק נדחה בעת קיום מצות ציצית, האם כוונת המצוה מעכבת ונמצא שעבר על איסור כלאים או שאין הכוונה מעכבת, וכתב שבביה"ל לקמן (סי' ס"ד ד"ה ויש אומרים) נראה שדעתו שהכוונה מעכבת.

[משנ"ב ס"ק ח]

הטעם, דיש צמר שנקרא קצין משי, ויבואו להטיל בו ציצית של פשתן, שייקברו שהוא משי, ויהיה כלאים⁽¹²⁾.

(12) כן כתב הבי"ש בשם מהר"י אבוב, והקשה הבי"ש שם, שאם כן היה צריך לומר שנכון להזהר גם שלא לעשות ציצית של צמר בטלית של צמר גפן או של קנבוס, משום שדומים לטלית של פשתן, ותירץ המג"א (ס"ק ב), שבין טלית של קנבוס לטלית של פשתן יודעים אנשים להבדיל, מה שאין כן בבגדי צמר הבאים ממדינת הים, שרוב העולם סוברים שהוא משי.

[משנ"ב ס"ק יא]

בגון משי⁽¹³⁾.

(13) וכן לעשות ציצית מצמר של ארנבים או גמלים, כתב הפמ"ג (סי' לב משנ"ז ס"ק כח) שמותר ואף שאינם מן המותר בפיך, וכמו המשי שהותר אף שאינו מן המותר בפיך שהרי הוא יוצא מגופה של תולעת. והטעם שהותר הדבר בציצית אף שנאסר בתפילין (כמבואר בשו"ע לקמן סי' לג ס"ג), כתב הפמ"ג שם משום שציצית היא תשמיש מצוה, מה שאין כן תפילין שהן תשמיש קדושה.

[משנ"ב ס"ק יב]

אוליין בחר עליין דהוא עקר הסגד, ודלקמן בסימן י"ד, במקנ"א-בקהם סעיף קטן ה'⁽¹⁴⁾.

(14) שכתב שבגד שחלקו התחתון עשוי עור וחלקו העליון עשוי בד חייב בציצית, משום שחלקו התחתון טפל לעליון. וראה לקמן (ס"ק יא) מה שהבאנו משו"ת שבת הלוי בביאור בדבריו.

ולגבי בגד העשוי ממשו ובנפותיו עשויות ממין אחר, ראה מה שכתבנו לקמן שם ס"ק י.

[משנ"ב ס"ק יד]

כי אין פאן מין פנף, וגם "גדלים תעשה לך" מהם אינם לגמרי⁽¹⁵⁾.

(15) ואם הטיל בכל כנף ציציות ממין אחד, אלא שבמקצת מן הכנפות שבטלית נתן ציציות של מין הכנף, ובמקצת נתן ציציות של צמר, כתב החזו"א (או"ח סי' ג ס"ק כו) שיש לעיין אם גם זה בכלל ספיקו של השו"ע. אכן, בספר שו"ת הלכות כתב (סי"ז) שבשו"ת תרומת הדשן (סי' מד) וכן בארצות החיים (המאיר לארץ ס"ק כז) מבואר שגם אופן זה בכלל הספק.

ומכיון שיש ספק אם נפטרה הטלית מחובת ציצית בציציות אלו, כתב הכף החיים (ס"ק יד) שאפילו בשעת הדחק כשאין לו טלית אחרת, מימ לא ילבש טלית זו שיש בה ספק איסור לבישת בגד בלא ציצית.

[משנ"ב שם]

וענין בארצות-החיים שקכת, דאם עושה שני חוטים ממינו ושני חוטים מצמר שפיר דמי, ענין שם מלתא בטעמא⁽¹⁶⁾.

(16) וטעמו, שכך היתה מצות ציצית בזמן שהיה התכלת נודג, שני חוטים ממין הכנף ושני חוטים מצמר הצבוע בתכלת, ועל כרחק שכשר בציר כזה.

[משנ"ב ס"ק טו]

מקבע הטלית⁽¹⁷⁾.

(17) ובמנין החוטים שצריכים להיות מצבע הטלית, כתב החזו"א (או"ח סי' ג ס"ק כה) שרק שני חוטים צריכים להיות בצבע הבגד, אבל בשני החוטים הנוספים אין להקפיד על צבעם, שהרי לא הקפידה התורה על חוטי התכלת שיהיו בצבע הטלית, ורק בלבן הקפידה התורה שיהיה בצבע הטלית, ולכן גם כשאין תכלת יכול להטיל במקומם חוטים באיזה צבע שיהיו.

[משנ"ב ס"ק טז]

אף בכנדים צבועים⁽¹⁸⁾. מכל מקום ראוי למדקדק לעשות דוקא ד' קנפות או טלית קטן לכן, כדי שיהיה יוצא ידי הכל כשיעשה הציצית לבנים⁽¹⁹⁾.

(18) ולפי מנהג זה ביאר לקמן (סי' טו ס"ק כד) את דברי השו"ע שם (סי') שיש לחוש שלא יהיה חוט תפירה לכן בתוך שלש אצבעות לשפת הבגד אבל אין לחוש לכך בחוט צבוע, כיון שאין לחוש שיקחנו לציצית משום המנהג שלא לעשות את חוטי הציצית צבועים.

(19) וחוטי הציצית שהשתנה צבעם מחמת יושנם, כתב הא"א (בוטשאטש, ס"ה) שנהגו לא להקפיד על כך, כיון שבתחילת עשייתם היה צבעם לכן כמו הטלית, ומ"מ נשאר בצ"ע. והוסיף, שאם הם מתלבנים בקלות וראוי שהם כשרים.

[משנ"ב ס"ק יט]

ופשוט דאם יש לו טלית גדול של צמר יברך עליין⁽²⁰⁾.

(20) ובמקומות שאין מניחים ללבוש טלית של צמר, כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרכו) שיש עוד עיצה לצאת דעת המחמירים שלא לברך על טלית של פשתן, והיא שילבש טלית קטן של צמר תחת בגדיו ולא יברך עליו, ובשעת התפילה יתעטף בטלית גדול של פשתן, ויברך עליו ויכוון לפטור את הטלית קטן של צמר, ונמצא שהרויח שגם לבש טלית גדול בשעת קריאת שמע ותפילה שלדעת המקילים יוצא בה ידי מצות ציצית, וגם אין בכך ברכה לבטלה אף לדעת המחמירים, כיון שמכוון בברכתו על הטלית קטן של צמר, ונחשבת הברכה כעובר לעשייתו כל זמן שהוא לבוש בטלית קטן.

[שעה"צ ס"ק מז]

וצריך עיון, דהסיי'אדם קבת דנתפשט טלית של פשתן וציצית של פשתן צל"פי הסג"א ד'ל'1⁽²¹⁾.

(21) ובמעשה רב החדש (אות ו) כתב בשם הגר"א, שיש להזהר ללבוש דוקא בגד פשתן שבזה יוכל לשמור כל ימיו. וראה מה שכתבנו לעיל הע' 6.

